

Hajasoag tese ta pō la nā ma ut ne 'āe la pō hajasoaga

Nōnō ka 'ou maŋuri agtāu ma ta tē mamārut ne raksa'at, he' se 111.

La saŋior se rogrog fo'ou, saŋior se ut te'is www.civildefence.govt.nz ma taupir se tē ne mou se Civil Defence Emergency Management Group 'e 'ou laloag pure'ag ta, 'e sal te'is online ma social media.

Haihi'ag ne Väega

- [Hot popore ma Ut la noh karāu](#)
- [Sala ma La'la'o](#)
- [Hajasoag fakmonē](#)
- [Māür fakforo ma Noh Lelei](#)
- [Hajasoaga se famör fup 'af'afa ne Pipiki](#)
- [Hajasoaga se kaunohoag Māori](#)
- [Hajasoaga se famör Pasefika](#)
- [Hajasoaga se famör tütü \(Ethnic Communities\)](#)
- [Famör ne mou se ta matanitü hoi'akit \(Foreign Nationals\)](#)
- [Hajasoaga se maŋmaŋu \(Animal welfare\)](#)
- [Insurance](#)
- [Famör ne noh tög ma famör 'es rī](#)
- [Ut rakoga ma ut rakoag 'on lä'riri' paŋu](#)

Hot popore ma Ut la noh karāu

Hot popore

Nōnō ka 'āe kop la hot pöpör, figalelei ma la' se 'ou kaŋumane'aga ne kaŋinaga nōnō ka la pō.

Nōnō ka 'āe kat pō ra la noh ma 'ou kaŋinaga, 'āe la pō la hot la noh karāu 'e utut ne ös se 'amnāk te'is ne Civil Defence Centre. Saŋior se website ne mou se Civil Defence Emergency Management Group ta 'e 'ou pure'ag ta la saŋior se ut 'atakoa ne ös ma säe se 'amnāk te'is Civil Defence Centres.

Hoa' tē ne la 'es'ao ne 'äe kop la 'ese la hāiasoag se 'ou nohonoho. Hat tape' ma vai ne 'af'afa, hā' mahmahana ma tē ne mou se lä'riri'i ma lelea' susu.

Nōnō ka 'äe pipik ka ma 'ou kāmīt ne hāiasoag se 'äea, hoa' 'ou kām ta ma 'äea.

Nōnō ka 'äe kat pō 'e ra la hele' se ta Civil Defence Centre, he' se Civil Defence Emergency Management Group ta 'e 'ou pure'ag ta la sākior se tēkāe ne pō la hāiasoag se 'äea.

Sākior la 'inean Civil Defence Emergency Management Group ta 'e 'ou pure'ag ta 'e ut te'is www.civildefence.govt.nz/find-your-civil-defence-group/.

Ut la Noho

Maj fak garue te'is Temporary Accommodation Service (TAS) la pō la hāiasoag la aoa ta utut la 'äe la noh karāu. Iā pō la hāiasoag se kahunohoag ne vā'ön'āk fak foh la pō hāiasoag te'is, 'e avat ne 'oris rī nohoga la a'lelei ne fū'āk a'fo'ou. Ne nōnō ka 'äe taria ta a'fūmou'ākiget 'e rēko tē ne mou se 'ou nohoag ta ne la'la' ne garue ne mou se 'ou nohoag ta.

Fā' ma af'āk 'ou rogrogō 'e ut te'is www.tas.mbie.govt.nz ne he' se 0508 754 163.

La ma 'on togit se ut 'atakoa ne ös la famori la noh karāu. Ka nōnō ka 'äe vā'ön'āk fak foh la pō hāiasoag 'e TAS, 'äe kop ma la pō hāiasoag fakmonē nōnō ka 'äe la agtāu ma ökök fakmonē 'e rēko ta tēet ne sok a'ferehiti.

Sākior hoi'āk se muā 'e ut te'is www.tas.mbie.govt.nz/financial-information

Sala ma La'la'o

La'la'o 'e Sala

Tāupir se fas'āk tē ne leum 'e Civil Defence Group ma maj fak matanitū 'e 'ou laloag pure'aga.

La sākior se rogrog ne mou se sala ma la'la'o sākior ma tāupir se NZ Transport Agency 'e sal te'is social media ne sākior se ut te'is www.nzta.govt.nz/traffic-and-travel-information/

A'es'ao'āk 'e NZ Transport Agency Journey Planner la rēfiāk'ākia 'ou la'la'o 'e ut te'is www.journeys.nzta.govt.nz/journey-planner/

Hajiasoag fakmonē

Hajiasoag fakmonē

Nōnō ka la ökök se 'äea la togia tē ne 'äe kop la 'es la hajiasoag se 'ou nohnoho, maj te'is Work and Income kop ma la pō la hajiasoag se 'äea. Kat 'es tēet ra nōnō ka 'äe garue.

Måür 'on famori la tū'āk sio 'e måür 'on famör 'e 'on rerege. Work and Income kop ma la pō la hajiasoag se 'äe la togia tē fak se:

- mosega,
- tēla'ā,
- tög ne rī la noho,
- tög ne mer ta,
- a'lelei ne tē, ne
- jen ne misin ma tē hoi'āk 'e laloag rī ne hat se appliances.

Tē ne 'äe pō la pō ma kepoi ka 'äe kop la hö'āk selen ne 'äe pō la hajila'oag ma 'ou mauri ma nohonoho.

Sākiar se ut te'is www.workandincome.govt.nz ne he' se 0800 559 009 la pō rogrog hoi'āk se muā.

Hajiasoag ne Päge pō la nā

Nōnō ka 'äe agtāu ma noanoa fak monē 'e rēko ta tē sok 'ehitit, hajifäegag mij ma 'ou päg ta 'e avat ne 'äe la pō e.

Päge ma 'oris kaugarueag ne 'äe la pō la hajifäegag ma hün se tē ne 'äe la pō la rē.

Päge la pō se' ma la hajiasoag 'e sal ma'oi ne iof'āk ka āf se tēkät ne 'äe tae 'e 'on rerege. Hat tape' ma:

- Jen la 'ou tög hö'āk ne 'ou tināu ta la aga ma ke fuput ne hehe'āk se rer ne 'ou tināu ta (interest only payments) 'e laloag ne ta av luket, ma
- 'Ut'āk ne tög ne mou se 'ou la hot'āk mij ne 'ou monē āf'āki (term deposits).

Tēkæe tūtū ma 'on tūtū het. 'On mij ne 'ou la hajifäegag ma 'ou päg ta, tæe 'on lelei ma 'es'ao ne hajiasoag ne iris la pō la nā.

Måür fakforo ma Noh Lelei

Hajiasoag ne la pō se måür fakforo

Hajiasoag fak måür fakforo la nōnō ma se' la pō 'e av ne 'äe kop la 'ese e.

Nōnō ka 'äe 'af'af mah ma kop la 'es hajiasoag mij pāu, la' se maj te'is emergency department ne 'el se 'äea **ne he' se 111**.

'Eagke tē sok a'ferehitit? 'Äe la pō la he' se Healthline 'e 0800 611 116. Healthline säe la hajiasoag se famori 'e te' ne ava, aoa' 24 'e ta terānit, terān 7 'e ta gasavat, la hajiväeag rogrog ma fas'āk tē fak måür fakforo 'e famör ne majāu ka pot se maj te'is. Fas'āk tē 'i hat tape' ma ut ne 'äe la pō la la' sin la kel'āk ma av hes ta la la'o e nōnō ka 'äe kop la a'sok tēkäre te'is.

'Äe ma 'ou GP (tāku) het ne utut ne 'äe a'mou la' sin la kel'āk? He' se 'ou GP (tāk) ta ne utut ne 'äe a'mou la' sin la kel'āk la faj ta avat la kel se irisa. 'Äe kop ma la pō la kel'āk mij nōnō ka 'äe la rak'āk se irisa tē ne soko.

Nōnō ka 'äe kat 'es ra ta utut ne 'äe a'mou la' la' sin la kel'āk ne 'äe kat pō ra la faj ta av mijit la ke'āk, 'äe la pō la la' se maj ne urgent care centre ne 'el se 'äea. 'Äe kat a'noa ra la faj ta avat la kel'āk 'e ut 'i, ka 'äe kop ma ke la tār la kel'āk.

Sākiar la 'inean ne tei urgent care centre 'e ut te'is

www.healthpoint.co.nz/gps-accident-urgent-medical-care/.

Vai ne 'af'afa ne kop la aier'ākim 'e tāku (Prescription medication)

Nōnō ka 'ou vai ne 'af'afa ne aier'ākim 'e 'ou tāk ta la öf ne 'äe kat pō ra ma 'äea, lelei la 'äe la kel se ta tākut la iā la fā' ta puk fo'out se 'äea la pō'ia 'ou vai.

Nōnō ka 'äe kat pō ra la kel se ta tākut, koroa tög'āk vai ne 'af'afa kop ma la pō la hajiasoag. Le'et me osia vai ne 'af'afa kop ma la pō la nā se 'äea vai la haitāuāg ma terān fol (three-day emergency supply) nōnō ka 'äe kop la 'es pāu 'e 'ou vai ne 'af'afa. Tēkäre te'is kop ma la tög noanoa 'e rēko matanitū ta kat hajiasoag fakmonē ra se 'amnāk te'is.

Sākiar la 'inean ne koroa tög'āk vai ne 'af'afa täre 'e tei 'e ut te'is

www.healthpoint.co.nz/pharmacy/.

Misin ne hajiasoag se måür fakforo ne kop la 'es mer

Nōnō ka 'äe kop la 'es mer la a'es'ao'ākia missin ne hajiasoag se måür fakforo, ne teak'ia 'ou vai ne 'af'afa, ne la a'es'ao'ākia misin ne hajiasoag la 'äe la noh måür ka 'äe kat 'es ra ta 'ou 'injiniā rē mer het, hajifäegag ma 'ou kampanē rē mer ta ma rak'āk se irisa tē ne mou se 'äea 'e tēkäre te'is. Nōnō

ka kat pō ra la ao pot, haifäegag ma kampanēt ne rēam ‘ou misin ta. Nōnō ka kat pō ra la ao pot, he‘ se 111.

Noh lelei

Kokono ia tēet ne a‘mou sok se famori ‘e av ne ta tē a‘ferehihit la soko. Ia tēet ne a‘mou sok se famori ‘e av ne iris agtāu ma noanoa ma okoki. ‘Ot la haifäegag ma famör hoi‘akit ne haïasoag ne se ta le‘ hoi‘akit pō se‘ ma la hō‘ fürmariā se ‘ita ne la ‘es‘ao pāu.

La pō haïasoag la ao potoa kokono, fea ne haïasoag se ‘ou a‘hāe, he‘ ne fā‘ ta fäeag luket se Need to Talk? ‘e nampā te‘is 1737. ‘Äe la pō la haifäegag ma ta le‘et ne majāu se tēkāe te‘is counselling ka kat a‘noa tög ra, aoa‘ 24 ‘e ta terānit, terān 7 ‘e ta gasavat.

La pō haïasoag, mafat se mafat, e rēko ‘ou māür fak a‘hāe, saḡior se ut te‘is www.wellbeingsupport.health.nz

Ia tē pumuet la ‘it la mōs la öf mōs ‘e av ne tē noanoa ma okoki agtāum. Saḡior se fas‘āk tē ne mou se mose ‘e ut te‘is www.healthnavigator.org.nz/sleep-tips/.

Nōnō ka lä‘riri‘i la agtāu ma noanoa ne okoki ‘e rēko ta tē sok a‘ferehitit, haifäegag ma irisa ‘e rēko tē ne sokoko. Saḡior se fas‘āk tē ne mou se sal ne pō la haïasoag se lä‘riri‘i ‘e av ne tē a‘ferehiti la soko ‘e ut te‘is www.kidshealth.org.nz/coping-natural-disaster.

Saḡior se puk ma fas‘āk tē ma tē tū hoi‘āk ne la haïasoag se māür fak a‘hāe ‘e ut te‘is www.getready.govt.nz/mental-wellbeing/.

Haïasoag ne la pō ‘e ut ne sousou ‘e taono

Nōnō ka ‘äe ‘es vek ne hag maḡmaḡ, ‘äe la pō se‘ ma la pō haïasoag ‘e maj te‘is Rural Support Trust.

Haifäegag ma Rural Support Trust ‘e nampā te‘is 0800 Rural Help (0800 787 254) ne saḡior se ut te‘is www.rural-support.org.nz.

Haïasoaga se famör fup ‘af‘afa ne Pipiki

Haïasoag Ofraū

Nōnō ka ‘äe kop la ‘es haïasoag mij, he‘ se 111. Nōnō ka noanoa se ‘äea la a‘fai tē ne fäeag ‘e telefon ta, ‘äe la pō la fā‘ ma af‘āk ‘ou asa se ‘amnāk te‘is 111 TXT service ‘e ut te‘is www.police.govt.nz/111-txt.

La pō hāiasoag fak māūr fakforo, hāifāegag ma maj te'is Whakarongorau Aotearoa, New Zealand Telehealth Services. He' se 0800 111 213 ne fā' ta fāeag luket ma nā se 8988.

Nōnō ka noanoa se 'āea la a'fai tē ne fāeag 'e telefon ta, 'āe la pō la a'es'ao'āk 'e sal fakgarue te'is New Zealand Relay Service la hāifāegag ma famori 'e telefon ta. Sākiar la 'inean tē ne mou se sal fakgarue te'is 'e ut te'is www.nzrelay.co.nz.

Hot pöpör ma 'ou kāmīā ne hāiasoag se 'āea

Nōnō ka 'āe kop la la' se ta Civil Defence Centre ka 'āe ma 'ou kāmīā ne hāiasoag se 'āea, hoa' 'ou kām ta ma 'āea. Hoa' te' ne tē ne 'āe ma 'ou kām ta kop la 'ese. Hat tape' ma devices, vāi ne 'af'afa, hā' mahmahana ma tē ne mou se lelea' susu.

Misin ne hāiasoag se māūr fakforo ne kop la 'es mer

Nōnō ka 'āe kop la 'es mer la a'es'ao'ākia misin ne hāiasoag se māūr fakforo, ne teak'ia 'ou vāi ne 'af'afa, ne la a'es'ao'ākia misin ne hāiasoag la 'āe la noh māūr ka 'āe kat 'es ra ta 'ou 'injiniā rē mer het, hāifāegag mumua ma 'ou kampanē rē mer ta ma rak'āk se irisa tē ne mou se 'āea 'e tēkāe te'is. Nōnō ka kat pō ra la ao pot, hāifāegag ma kampanēt ne rēam 'ou misin ta. Nōnō ka kat pō ra la ao pot, he' se 111.

Hāiasoaga se kahunohag Māori

Hāiasoag Ofrau

Maj ne mou se Civil Defence Emergency Management Groups ma 'oris kiringin fakgaruet ma maj te'is Te Puni Kōkiri. Iris tae la garue ag'esea ma iwi, hapū ma ut garueag Māori la hāiasoagan famör Māori ne agtāu ma noanoa ne okoki 'e rēko tē a'ferehit ne soko.

Hāiasoaga se famör Pasefika

Hāiasoag ma Rogrog Ofrau

Maj ne mou se Civil Defence Emergency Management Groups hāugarueag ma Ministeri se Famör Pasefika. Iris tae la garue ag'esea ma lelea' puer Pasefika, pure'aga, ma kāugarueag ma kūtūnā'iāg Pasefika la hāiasoagan famör Pasefiāk ne agtāu ma noanoa ne okoki 'e rēko tē a'ferehit ne soko.

Sąkior se rofrog ne mou se sal ne la ao potoa tē ne sok a'ferehiti se famör Pasefika 'e website ne mou se Ministeri se Famör Pasefika ma 'oris Facebook page ta.

- Website ta: www.mpp.govt.nz/emergency-response
- Facebook page ta: @MinistryforPacificPeoples

Hąiasoaga se famör tütü (Ethnic Communities)

Hąiasoag ma Rogrog Ofrau

Maj ne mou se Civil Defence Emergency Management Groups hąugarueag ma Ministry for Ethnic Communities. Iris täre la garue ag'esea ma lelea' pure, pure'aga, ma kąugarueag ma kąutąuną'iąg ne mou se kąinag famör tütü la hąiasoagan famör tütü ne agtąu ma noanoa ne okoki 'e rēko tē a'ferehit ne soko.

Sąkior se rofrog ne mou se sal ne la ao potoa tē ne sok a'ferehiti ne pán 'e kąinag fąeag tütü 'e website ne mou se Ministry for Ethnic Communities ma 'oris Facebook page ta.

- Website ta: www.ethniccommunities.govt.nz
- Facebook page ta: @ethniccommunities.govt.nz

Famör ne mou se ta matanitü hoi'ąkit (Foreign Nationals)

Hąiasoaga se famör ne mou se ta matanitü hoi'ąkit (Foreign Nationals)

Nōnō ka 'äre kat hat pąu ra la mou se matanitü ne Niu Sirągi ka 'äre kop la 'es hąiasoag, 'äre la pō la a'es'ao'ąk 'e hąiasoag ne af'ąk 'e te'is. 'Äe la pō tape' ma la hąifąegag ma Embassy ne High Commission ne mou se 'ou matanitü ta.

Sąkior la 'inean ne 'ou embassy ne high commission täre 'e tei 'e ut te'is www.mfat.govt.nz/en/embassies/.

Nōnō ka 'äre leu ąsim se Niu Sirągi la kel hanuą ma 'ou la'la'o ma 'amnąk ne fū'ąk se 'ąea la agtąu ökök, hąifąegag ma 'ou travel insurer.

Puk Aier'ąkiąg ne ofi / 'el'ia la öf

Hąifąegag ma Immigration New Zealand la pō hąiasoag hün se puk aier'ąkiga 'e ut te'is www.immigration.govt.nz/about-us/contact

Haisoaga se manamanu (Animal welfare)

Mata' ne manamanu

'Ou manamanu 'ou garue la 'io ka ma mata'ua. 'Äe kop la mata' se irisa nōnō ka ta tēet la sok a'ferehit.

Nōnō ka 'äe kop la hot pöpör, hoa' 'ou manamanu ma 'äea nōnō ka la pō la a'sok a'vavhiān ka kat mamār ra.

Nōnō ka 'äe kop la rou 'ou manamanu, 'io la iris la 'o'or a'lelei ne häe se 'oris pā ma 'io la 'iris la 'e ta utut ne la pār ka ū.

Sākior se sal ne 'äe la pō la a'es'ao'āk la mata'ua 'ou manamanu 'e avat ne ta tēet la sok a'ferehit 'e ut te'is www.mpi.govt.nz/animals-in-emergencies/.

Tē ne kokon'āk 'e hanhap ne manamanu

Häifäegag ma Civil Defence Emergency Management Group ta 'e 'ou pure'ag ta la rak'ākia 'ou kokono hün se manamanu ne 'äe kop ma agtāu ma. Maj ne mou se Ministry for Primary Industries täe la 'iof se kokon ma rogrog ne kop ma la rak'ākiof se irisa.

Sākior la 'inean Civil Defence Emergency Management Group ta 'e 'ou pure'ag ta 'e ut te'is www.civildefence.govt.nz/find-your-civil-defence-group/.

Manamanu 'af'afa

Nōnō ka 'ou manamanu 'af'af ne ra', häifäegag ma ofes ne tāk ne manamanu ne 'äe a'mou la' sin.

Insurance

Tē 'on famori ne rē mane'āki

Nōnō ka 'ou rī ta, motokā ne tē ne täe 'e 'ou laloag rī ta la mane'āk, sik maļ mumuā ma kotā 'äe 'ut'āk ne a'lelei ta tēet.

Rak'āk mij se kampanēt ne rē'ia 'ou insurance tē ne soko ma tē tūtū ne mane'āki. Kampanēt ne rē'ia 'ou insurance täe la rak'ākia se äea tē ne 'äe kop la rē.

Nōnō ka 'äe kop la a'sok mij ta garue la a'ma'ma'an ne a'leleia 'ou nohoag ta, fā' te' ne garue tūtū ne 'äe a'soko. Sik maļ ut 'atakoa ne garue ta a'sok sin, sik maļ 'e avat ne kat seminte kamat ra ma sik maļ hoi'āk 'e avat ne garue ta vāhi e. Äf'āk te' ne puk (bills) ne tē ne 'äe togi.

Nōnō ka 'āe 'es 'e contents insurance ka 'āe kat 'es ra 'e home insurance, hāifāegag ma kampanēt ne rē'ia 'ou insurance la 'inean ne tes 'atama ta hat se 'ou insurance. Sik ma' ma'oi ma fā' te' ne tē 'atakoa ne 'āe kop ma la kir'āk.

A'sok ne ta insurance claim

Hāifāegag ma kampanēt ne rē'ia 'ou insurance la a'sokoa tēkāe te'is NHCover claim hūn se tē ne kop ma la mane'āk 'e rēko pefā' ne sok 'e rēko raksa' ne lāg ta ma mamā ne pera ma hanua.

Natural Hazards Commission Toka Tū Ake hāigarueag ma kampanē rē insurance la pō la ma 'on ut 'eseat se famōr 'es rī la hāifāegag ma 'e rēko tēkāe te'is.

Kampanēt ne rē'ia 'ou insurance tae la sākiora, a'sokoa ma a'vāhia 'ou claim 'atakoa ta. Hat tape' ma tēkāe ne mou se NHCover.

Hāiasoaga se insurance claims

Maj fakgarue te'is New Zealand Claim Resolution Service kat 'anoa tōg ra. lā pō la hāiasoag se 'āea nōnō ka 'āe ma 'ou saio' ne kokon hūn se insurance ne mou se 'ou rī ta ne hūn se sal fakgarue ne mou se a'sok ne insurance claim ta.

La hāifāegag ma ta le'et 'e rēko 'ou claim heta ma sal ne maj te'is la pō la hāiasoag se 'āea, he' se 0508 624 327, ne 'imel se contact@nzcrs.govt.nz ne sakior se ut te'is www.nzcrs.govt.nz.

NHCover

NHCover iā insurance ne mou se pefā' ne soko hūn se raksa' ne lāg ta ma mamā ne pera ma hanua. 'Āe pō 'e NHCover nōnō ka 'āe 'es 'e kaina insurance te'is private residential insurance se 'ou rī ta ne 'ou pear ta ka 'ou insurance 'es tape' ma 'e insurance ne mou se rāhi ma susunu ne fire insurance. Pefā' 'e 'on rerege ne sok se pera kat 'es ra 'e NHCover.

NHCover hāiasoagan la ao potoa pefā' ma raksa' ne sok hūn se tē 'i:

- ruerue ma kākā ne pera,
- tukor ne pera ne sok 'e rēko raksa' ne lāg ta (natural landslides),
- hāf sun ma rāh ne hot 'e rer solo (volcanic eruptions),
- puhrah ne tānu ma kase hūn se ruerue ne pera (hydrothermal activity),
- vā titi' ne sok 'e rēko ruerue ne pera (tsunami), ma
- rāh ne sok hūn se raksa' ne lāg ta.

lā hāiasoag tape' ma la ao potoa raksa' ne sok 'e rēko lāg hā'i ne hoi,

Hat se puk hāiasoag te'is Householders' Guide to NHCover la rak tē hoi'āk se mua 'e ut te'is www.naturalhazards.govt.nz/our-publications/guide-to-natural-hazards-cover/.

Famör ne noh tög ma famör 'es rī

Rogrog Ofrau

Nōnō ka 'äe noh tög (tenant) 'e 'ou nohoag ta ne 'äe ta 'on 'ou rīit (landlord) ne famori noh sin, rak tē ne mou se 'ou 'es pure ma 'es ne'ne'it ma tē ne kop la rē 'e ut te'is www.tenancy.govt.nz ne he' se 0800 TENANCY (0800 836 262).

Ut rakoga ma ut rakoag 'on lä'riri' pāu

Rogrog Ofrau

Hāifäegag ma 'ou ut rakoag ta ne ut rakoag 'on lä'riri' pāu la 'inean rogrog fo'ou ne mou se irisa ma la 'inean ne iris pā ne 'igkå' ma avat ne iris faj la säe hoi'āk.